

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**GENEL KURUL
KARAR****DURMUŞ FİKRİ SAĞLAR BAŞVURUSU (2)****Başvuru Numarası** : 2017/29735
Karar Tarihi : 17/3/2021**Başkan** : Zühtü ARSLAN
Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Kadir ÖZKAYA
Üyeler : Engin YILDIRIM
Hicabi DURSUN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL
M. Emin KUZ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
Selahaddin MENTEŞ
Basri BAĞCI
İrfan FİDAN
Raportör : Denizhan HOROZGİL
Başvurucu : Durmuş Fikri SAĞLAR
Vekilleri : Av. Türkay ASMA
Av. Mustafa BIÇAKÇI**I. BAŞVURUNUN KONUSU**

1. Başvuru; siyasetçi ve yazar olan başvurunun bazı ifadeleri nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm edilmesi sonucu ifade özgürlüğünün, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, yargılama sürecinde görev alan hâkimlerin görevden ihraç edilmiş olmaları nedeniyle de bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

8. İkinci Bölüm tarafından 3/11/2020 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

10. *Maraş olayları* olarak bilinen, 19-26/12/1978 tarihleri arasında Alevi-Sünni gerginliğinin tırmandığı bir dönemde Kahramanmaraş'ta meydana gelen, 19/12/1978 tarihinde bir sinemaya patlayıcı madde (bazı kaynaklara göre ise ses bombası) atılması ile başlayan ve yedi gün süren olaylar sırasında 150'ye yakın vatandaş öldürülmüş; 200'ün üzerinde ev yakılmış ve 100'e yakın işyeri tahrip edilmiştir. Bahse konu olaylara ilişkin yirmi üç yıl süren davalar sonunda 22 kişi idam, 7 kişi müebbet hapis, 321 kişi de 1 ile 24 yıl arasında hapis cezası almıştır.

11. Uzun yıllar boyunca Türkiye'de Alevilerin sorunları sık sık kamuoyunda tartışılmalıdır. Geçmişten günümüze Türk siyasi hayatında yer alan siyasi partiler ve diğer aktörler Alevi kişi ve toplulukların sorunlarını kamuoyu gündemine getirmiş, somut çözüm önerileri sunulmuş, hükümetler tarafından sorunların çözümü için bazı politikalar uygulamaya konulmuştur. Aleviliğin sorunlarına ilişkin tartışmalarda geçmişte yaşanan Alevi-Sünni gerginlikleri ve meydana gelen çatışmalar da yer almış; bilhassa *Maraş olaylarının* sebepleri ile bireysel ve toplumsal sonuçları, ayrıca devlet yetkililerinin ve diğer kişilerin sorumlulukları tartışmanın ana konularından biri olmuştur.

12. 2002 yılından itibaren iktidarda bulunan Adalet ve Kalkınma Partisi "*Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi*" olarak adlandırılan *demokratik açılım* sürecinin bir parçası olarak 2008'den beri kamuoyunda *Alevi açılımı* şeklinde anılan süreci başlatmıştır. Bu kapsamda devletin ilgili bakanlığının himayelerinde ilki 3-4/6/2009, sonuncusu da 28-30/1/2010 tarihlerinde olmak üzere yedi Alevi Çalıştayı gerçekleştirilmiş; önde gelen Alevi kanaat önderlerinin, çeşitli sanatçıların, akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin, medya mensuplarının ve politikacıların davet edildiği çalıştaylar sonucunda hazırlanan ve katılımcıların görüşlerini, sorunları ve çözüm önerilerini içeren nihai rapor kamuoyuna açıklanmıştır.

13. Çalıştayların 17/12/2009 tarihli oturumuna Ö.Ş. de davet edilmiştir. Ö.Ş. hakkında daha önce *Maraş olayları* nedeni ile -içinde patlayıcı madde kullanma suçunun da bulunduğu çeşitli suçlardan- soruşturma yürütülmüş, tutuklama kararı verilmiş, kamu davası açılmış ancak yapılan yargılama sonunda mahkûmiyetine yeter nitelikte delil elde edilemediğinden beraat kararı verilmiştir. Bahse konu karar Askerî Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir. Maraş olaylarından sonra soyadını değiştiren Ö.Ş., 19. Dönem Milletvekilliği Genel Seçimi'nde Kahramanmaraş milletvekili olarak seçilmiş (1991-1995); milletvekilliği görevi sona erdikten sonra da siyaset hayatına devam etmiş ve 2008 yılına kadar Büyük Birlik Partisinde (BBP) genel başkan yardımcılığı yapmıştır.

14. Ö.Ş.nin söz konusu çalıştaya davet edilmesi ülke gündeminde oldukça tartışılmış ve yayın organlarında sayısız habere konu olmuş; dönemin Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Anayasa Komisyonu Başkanı'nın, Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisinin bazı milletvekillerinin, sivil toplum kuruluşlarının, sanatçıların ve Alevi vatandaşların yoğun tepkisine yol açmıştır. Bu tepkiler üzerine çalıştayları organize eden Devlet Bakanı bir açıklama yaparak Ö.Ş.yi kendisinin çağırmadığını, çalıştayın ertelenmeyeceğini ve belirlenen tarihte yapılacağını ancak çalıştayda Ö.Ş.nin olmayacağını açıklamış ve Ö.Ş. söz konusu çalıştaya katılmamıştır.

15. Devlet Bakanlığınca 2010 yılında yayımlanan *Alevi çalıştayları nihai raporunda* söz konusu çalıştaylarla ulaşılmak istenen amaç ve davet edilen katılımcı profilleri şu şekilde belirtilmiştir:

"...Bu çalıştaylarda şimdiye değin farklı platformlarda görüş ve düşüncelerini ifade eden Alevilerin sorun ve taleplerinin belirlenip, bu çerçevede atılacak adımların net bir şekilde belirlenmesi hedeflenmiştir. Düzenlenme ve uygulama aşamalarında, tüm katılımcuların genel kamuoyunda bilinen söylemleriyle tebarüz etmiş olmalarına dikkat edilmiştir. Böylece çalıştay iyelerinin Alevi kamuoyunun örgütsel çeşitliliği içinde ortaya çıkan farklılığı yansıtması kadar, aynı şekilde sorunun çözümüne yönelik kuşatıcı dil ve önerileriyle de bilinmiş olmalarına özen gösterilmiştir."

B. Somut Olaya İlişkin Bilgiler

16. Başvurucu 17., 18., 19., 20., 25. ve 26. Dönem Milletvekilliği Genel Seçimlerinde Mersin milletvekili olarak seçilmiş; 49., 50. ve 52. hükümetlerde ise kültür ve devlet bakanlığı görevlerini yürütmüştür. Başvurucu, Birgün gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.

17. Milliyet gazetesinde 15/12/2009 tarihinde yapılan "[Ş.] Krizi" başlıklı haberde, Ö.Ş.nin Alevi Çalıştay'ına davet edilmesi konusu tartışmaya açılmış ve bu konuda bazı siyasetçilerin, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin ve başvurusunun görüşünün alındığı belirtilmiştir. Söz konusu haber şu şekildedir:

"Alevi çalıştaylarının altıncı ve son oturumu, davetliler arasında bulunan Maraş katliamı sanıklarından (Ö.Ş.) nedeniyle krize dönmüştü. Çalıştay davetini [Ş.] yüzünden reddeden isimlerden eski Bakan Fikri Sağlar 'O orada olursa ben yokum' derken, [Ş.] de toplantıya katılmayacağını açıklayan isimleri 'Tabana mesaj vermeye çalışmak'la suçladı."

Oturumu yönetecek olan Yrd. Doç. Dr. [N.S.] ise 'Madımak'ı, Gazi'yi, Çorum'u konuşmayacağız da ne yapacağız? Kendimiz çalıp kendimiz mi oynayacağız' diyerek, [Ş.nin] davet edilmesini savundu.

Alevi çalıştaylarının altıncısı, Ankara'da Muharrem ayının ilk gününe denk gelen 17 Aralık'ta yapılacak. Çalıştayda hükümeti temsilen Devlet Bakanı Faruk Çelik ile Kemal Kılıçdaroğlu, Arif Sağ, Kamer Genç, Bayram Meral, Akın Birdal, Prof. Dr. Cengiz Güleç, Ercan Karakaş, Fikri Sağlar, Derviş Günday, Haluk Özdalga, Prof. Dr. Abdurrahman Küçük, Namık Kemal Zeybek, Seyfi Oktay, Mukadder Başeğmez, Haşim Haşimi, Hüseyin Tuğcu, İbrahim Yiğit ve Mehmet Moğultay ve [Ş.] hazır bulunacak. Çok sayıda Alevi vatandaşın hayatını kaybettiği Maraş katliamı sanığı [Ş.nin] çalıştaya çağırılması ise krize neden oldu.

Bakan Çelik'in bizzat arayarak Çalıştay'a davet ettiği bazı isimler [Ş.nin] çağırılmasına tepki gösterdi. Sağ, Sağlar ve Genç, [Ş.nin] olduğu toplantıya katılmayacaklarını açıkladı. Bazı Alevi örgütleri de 'Yahudi toplantısına Hüler çağrılır mı?' diyerek eleştirilerini ortaya koydu.

Milliyet'e konuşan [Ş.] ise toplantıda Maraş dışındaki konulara da değineceğini ifade ederek 'Cemveleri konusunda net bir şey söyleyemem ama uzman arkadaşlarla görüşeceğim' dedi. Kürt açılımı gibi hamleleri anlamlı bulmadığını belirten [Ş.], Alevi çalıştayının bu konulardan önce başladığını anımsattı. Kendisinin gelmesi halinde çalıştaya katılmayacaklarını açıklayan Genç ve Sağlar'la aynı dönemde TBMM'de bir arada olduğunu ifade eden [Ş.], 'Onların biraz tabana dön[ü]k mesaj vermeye çalıştığını düşünüyorum' dedi.

Sağlar ise 'Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğumu' belirterek, 'Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar' diye sordu.

[Ş.yi] kendilerinin çağırıldığını anlatan [S.] ise '[Ö.] Bey Maraş olaylarıyla ilgili kamuoyunda bilinenin aksine çok farklı yaklaşımı olduğunu iddia ediyor. Bu konuyla ilgili kitap yazmış. Bir mahkeme değiliz. Amacımız ezber bozmak' dedi. Devlet Bakanı Faruk Çelik de, [Ş.yi] kendisinin değil bürokratların davet ettiğini açıklarken 'O da Alevi olaylarıyla ilgili biri. Biz mahkeme değiliz. O da Alevi olaylarına karşıymış' dedi. Çelik, çalıştayın ertelenmeyeceğini de ifade etti.

'Açık bir hakaret'

Alevilik Araştırma Merkezi Başkanı [A.Y.] ise [Ş.nin] davet edilmesinin 'hükümetin yaptığı bir gaf olmanın ötesinde derin bir anlam taşıdığı'ni söyledi. [Y.] 'Alevileri katilleriyle aynı masaya çağırmak açık bir hakarettir' dedi."

18. Bahse konu haberden yaklaşık bir yıl sonra 13/12/2010 tarihinde Ö.Ş., Maraş olayları nedeniyle yargılandığı davada beraat ettiğini ve haberde geçen ifadeler nedeniyle kişilik haklarının zedelendiğini ileri sürerek haşvurucu aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Davalı başvuru ise ifadelerinde hiçbir isme yer vermediğini, ayrıca davacının söz konusu olaylar nedeniyle yargılandığı davada delil yetersizliğinden beraat ettiğini, beraat ettiği dosyada yer alan Yargıtay savcısı görüşüne ve kendi beyanlarına göre davacının Maraş olaylarının içinde olduğunu, bu nedenle soyadını değiştirmek zorunda kalan davacının isminin Maraş olayları ile özdeşleştiğini ifade etmiştir. Davalı ayrıca geçmişte Maraş olaylarının yıl dönümü nedeniyle bir gösteri yapıldığını, olayları kınayan gösterici grubun eylemini bir pencere önünde seyreden davacının basına poz vererek resim çektiğini ve resmin yayımlanmasını sağladığını, davacının bu hareketi ile Maraş olaylarındaki rolüne

ilişkin olarak toplumun bir kesiminde bulunan imajının devam etmesine neden olduğunu vurgulamıştır. Başvurucu tüm bu nedenlerle davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

19. Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) görülen dava sonucunda 14/4/2011 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Gerekçeli kararında Mahkeme şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

"...delil olarak sunulan Milliyet gazetesi içeriğine göre yazıyı davacının yazmadığı, gazete haberine göre [Ö.] Varsa biz yokuz' manşetinin atıldığı haber içeriğinde gazete haberini yazan kişinin kendi yorumlarını katarak haber yaptığı, davacının isminden davalı tarafından söz edilmediği, davacının adının geçmediği, bu eleştiri üzerine davalının kişisel yorumda bulunduğu, dosyaya sunulan mahkeme kararı ve Yargıtay savcısının mütalaasına göre de sanığın yargılandığı gerçeğini de gözardı etmemek gerekir. ve davacının bu olay içerisinde olduğu da kendi beyanları ile de anlaşılmaktadır. Sanığın Maraş davası ile ilgili yargılanmış olması nedeniyle bu Çalışmaya davet edilmesine, Alevi kesimindeki kişilerin karşı çıktığı ve fikirlerini beyan ettikleri yönünde gazetede tarafından yorum yapılarak haber vermiştir. Davalı davacının isminden söz etmemesine rağmen bu sözü kendi üzerine alarak, bu kişinin kendisi olduğunu kabul edip bu davayı açması bu yaygın konunun sonucu kabul edilmelidir. Dolayısıyla kişilik haklarına saldırı bulunduğu da düşünülemez, bu nedenle yerinde görülmeyen davanın reddine karar vermek gerekmiş[tir]..."

20. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Daire) 18/6/2012 tarihinde oyçokluğuyla davacı lehine uygun bir manevi tazminata hükmedilmesi gerektiğinden bozma kararı vermiştir. Dairenin bahse konu kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacının Kahramanmaraş'ta 19-25 Aralık 1978 tarihlerinde meydana gelen olaylarla ilgili olarak Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi tarafından yapılan yargulamasında beraatine karar verildiği ve bu kararın Askeri Yargıtay tarafından onanarak kesinleştiği dosyaya ibraz olunan mahkeme ve Askeri Yargıtay kararlarından anlaşılmaktadır.

17/12/2009 tarihinde yapılacak olan Alevilik Çalıştayına davacının davet edilmesi ile ilgili görüşlerine başvurulmuş davalının, davacı ile ilgili olarak 'Ellerinde Alevi kam olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar' şeklinde beyanda bulunduğu, dosyada bulunan deliller ve cevap dilekçesi kapsamında anlaşılmaktadır. Kesinleşmiş mahkeme kararı ile üzerine atılı suçlardan beraat eden davacının bu şekilde dile getirilmesi eleştiri niteliğinde değerlendirilemez. Bu cümle ile davacının kişilik haklarına saldırı gerçekleşmiştir. Şu halde, davacı yararına uygun bir manevi tazminata hükmedilmesi gerekirken istemin tümünden reddine karar verilmiş olması doğru değildir. Kararın bu nedenle bozulması gerekmiştir."

21. Yargıtay bozma ilamı sonrası devam eden yargılamada Mahkeme, Yargıtay bozma ilamına direnmiş ve yeniden davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin direnme kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Adana, K.Maraş, G.Antep, Adıyaman, Hatay illeri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 nolu Askeri Mahkemesinin 1980/92 esas 1980/520 sayılı kararında sanık [Ö.K. (Ş.)] çeşitli suçlardan yargılandığı ve tutuklu kaldığı, emniyet ifadesinde de suçlamaları kabul etmiş olacak ki, yargılama aşamasında bu ifadeleri kabul etmediği karar içeriğinden anlaşılmaktadır. Davacının bu dava nedeni ile yargılandığı tarafların kabulündedir. Sonuç da davacının beraat ettiği de yine dosya içeriğinden anlaşılmaktadır. Davalının sanığın yargılanmış olması nedeniyle düzenlenecek Alevi Çalıştayına çağırılması nedeniyle göstermiş olduğu tepki kişilik haklarına saldırı niteliğinde sayılamaz. Davalının bu şekildeki

beyam, davacının beraat etmiş olması karşısında yargılanmadığını göstermez. Bu nedenle dava yerinde görülmemiştir. Mahkememizce Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma ilamına uyulmamış ve önceki kararımızdaki gerekçeler yerinde görülmüş ve direnme kararı verilmiştir."

22. Mahkemenin direnme kararı üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) 8/4/2015 tarihinde direnme kararının bozulmasına oyçokluğuyla karar vermiştir. Bahse konu kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Burada çözülmesi gereken temel sorun ifade özgürlüğü ile kişilik haklarına yönelik saldırı arasındaki sınırın hangi ölçütlere göre saptanacağıdır. İfade özgürlüğü geniş bir şekilde yorumlanmakta ise de sınırsız olmadığı da Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında ifade edilmiştir. Yasayla düzenlemek şartıyla 'başkalarının şöhret ve haklarının korunması' amacıyla ifade özgürlüğü sınırlandırılacaktır. Ancak, sınırlamanın orantılı olması gerekir. Kişilik hakkının korunması ile ifade özgürlüğü arasındaki denge iyi sağlanmalıdır. Bir tarafta siyasetçilerin ve devlet görevlilerinin 'kişilik hakları', diğer yanda 'ifade özgürlüğünün' bulunduğu durumlarda, tercih daha çok ifade özgürlüğünden yana kullanılmalıdır.

Somut olayda, davacı ve davalı her ne kadar bir dönem siyaset yapmış ise de halen davacının siyasetçi olarak kabul edilmesini gerektirir bir veri bulunmamaktadır. Bu durumda sorunu davacının şöhret ve haklarının korunması kapsamında değerlendirmek gereklidir. Üzerine atılı suçlardan mahkeme kararı ile beraat etmiş davacının herkesin görüşlerini açıklamaya davet edildiği bir çalışmaya davet edilmesinin eleştirisi yapılırken davalı tarafından sarfedilen ifadelerin eleştiri sınırlarını aşarak, davacının şöhret ve haklarını ihlal etmek suretiyle kişilik hakkına saldırı niteliğinde olup ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi mümkün görülmemiştir.

O halde mahkemece davacının kişilik haklarına saldırı bulunulduğunun kabulü ile davacı yararına uygun bir manevi tazminata hükmedilmesi gerekmektedir.

Hukuk Genel Kurulunda yapılan görüşmeler sırasında bir kısım üyeler, özellikle siyasetçilerin ve devlet görevlilerinin kişilik hakları ve şöhretleri söz konusu olduğunda ifade özgürlüğünün korunması gerektiğini belirterek yerel mahkeme kararının onanmasını savunmuşlar ise de bu görüş kurul çoğunluğu tarafından kabul edilmemiştir."

23. Yargıtay HGK kararında yer alan karşıoy gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Öncelikle aynı gazete haberi nedeni ile aynı davacı tarafından aynı yönde benzer söylemlerde bulunan diğer bir kişiye karşı açılan davada Ankara 8. Asliye Hukuk Mahkemesinin eleştiri kabul ederek verdiği direnme kararı Yüksek Hukuk Genel Kurulu'nun 22/10/2014 gün ve 2013/4-1131 Esas, 2014/809 Karar sayılı ilamı ile oy çokluğu ile onanmıştır.

...

Somut uyuşmazlıkta çalıştayın kendisi bir siyasi proje olduğu kadar, davacı ve davalı siyasi aktörlerdir. Davalının basın yolu ile 'Maraşta Alevileri Katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğunu' belirtmesi yanında 'Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar' şeklinde ki doğrudan isim belirtmeden ve davacı yanında çalıştayı yapanları da eleştiren sözleri hoş görü içinde değerlendirilecek türdendir.

Diğer taraftan dava tarihinde yürürlükte olan Borçlar Kanunu'nun 53 ve yeni Türk Borçlar Kanunu'nun 74. maddesi uyarınca hukuk hakimi kural olarak ceza mahkemesinin beraat kararı ile bağlı değildir. Kahramanmaraş'da toplumsal olaylarda bir çok vatandaşımız öldürülmüş, bir katliam yaşanmıştır. Davacı bu olay nedeni ile tutuklanmış, yargılama uzun sürmüş ve delil yetersizliğinden beraat etmiştir. Ancak maddi yargı olarak beraat etse de bir değer yargısı oluşmuştur. Davalının düşünce olarak dile getirdiği sözler bir değer yargısıdır. Doğrudan hedef almayan davalının bu sözlerinin düşünceyi açıklama özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirme emsal dosyada verilen Hukuk Genel Kurulu kararının gerekçesine de uygundur. Bu nedenle yerel mahkemenin direnme kararının onanması gerektiği düşüncesi ile çoğunluk görüşüne katılmamıştır."

24. Yargıtay HGK'nın bozma ilamı sonrası Mahkemece, Yargıtay HGK kararının bağlayıcı olduğuna değinilip bahse konu karara atıf yapılarak 15/10/2015 tarihinde davanın kısmen kabulüne ve 1.000 TL manevi tazminatın başvurucudan alınarak davacıya verilmesine karar verilmiştir. Bu kararın temyizi üzerine 28/1/2016 tarihinde Dairece manevi tazminat miktarının az tespit edilmiş olması nedeniyle bozma kararı verilmiştir. Bunun üzerine Mahkeme bu kez manevi tazminat miktarını 2.500 TL olarak tespit etmiş ve kararın temyizi üzerine Daire 27/4/2017 tarihinde kararın onanmasına karar vermiştir.

25. Daire kararı başvurucuya 29/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuru 20/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

26. 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "*Sorumluluk*" kenar başlıklı 49. maddesi şöyledir:

"Kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür.

Zarar verici fiili yasaklayan bir hukuk kuralı bulunmasa bile, ahlaka aykırı bir fiille başkasına kasten zarar veren de, bu zararı gidermekle yükümlüdür."

27. 6098 sayılı Kanun'un "*Kişilik hakkının zedelenmesi*" kenar başlıklı 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir."

28. Yargıtay HGK'nın davacısının aynı, davalısının ise farklı olduğu bir kararına konu benzer olayda davacı Ö.Ş.nin 17/12/2009 tarihinde yapılacak olan Alevi Çalıştay'ına davet edilmesi üzerine olayların meydana geldiği tarihte Alevilik Araştırma Merkezi başkanı ve yazar olan davalı A.Y. 15/12/2009 tarihli Akşam gazetesi nüshasında yer alan haberde "*Hüseyin ile Yezit'i bir araya getiriyorlar.*" şeklinde bir ifade bulunmuştur. Bahse konu ifade üzerine davacı, Hüseyin'i katleden katil olarak nitelendirildiğini, bu beyanla kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu belirterek uğradığı manevi zararın tazminini istemiştir. Davalı ise Alevi Çalıştay hakkında değerlendirme yaptığını, Alevi sorunlarının görüşüleceği bir toplantıya Maraş katliamı davasının bir numaralı sanığının çağrılmış olmasının da yapılacak çalıştayın sonuç doğurmayacağını göstergesi olduğunu belirttiğini, açıklamanın

muhatabinin davacı değil Hükümet olduğunu, söz konusu cümlenin açıklamanın bir parçası olduğunu, davacıya katil denmediğini ifade ederek istemin reddini savunmuştur. İlk derece mahkemesi tazminat istemini reddetmiş ancak bu karar Yargıtay ilgili dairesince bozulmuştur. Bunun üzerine ilk derece mahkemesinin kararında direnmesi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay HGK, ilk derece mahkemesinin direnme kararının haklı olduğunu belirterek kararı onamıştır (Yargıtay HGK, E.2013/4-1131, K.2014/809, 22/10/2014). Yargıtay HGK'nın söz konusu kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Davalı, Alevi sorunlarının tartışıldığı bir çalışmaya bir dönem hakkında kamu davası açılan davacının çağrılmasını tarihsel süreç içinde yer alan bir karakter ile eleştirmiştir. Dava konusu ifadelerin davacının kişiliğini hedef almaktan ziyade, böyle bir davetli listesi hazırlayanlara yönelik sitem şeklinde anlaşılması gerekli olup, ifade özgürlüğü hakkını kısıtlama ihtiyacının gerekliliğinin ikna edici bir biçimde ortaya konulması imkanı bulunmamaktadır.

Bu nedenle, Daire bozma kararının davacının şöhret ve haklarının korunması meşru amacını izlediği konusunda da bir tereddüt bulunmamakta ise de, davalının ifadelerine müdahale edilmesi demokratik bir toplumda gerekli bir zorunluluk olmadığı kabul edilmiştir."

B. Uluslararası Hukuk

29. İlgili uluslararası hukuk kurallarının yer aldığı kararlar için bkz. *İlhan Cihaner* (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015; *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017 ve *Hacı Boğatekin*, B. No: 2014/18101, 26/10/2017, §§ 16-20.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Anayasa Mahkemesinin 17/3/2021 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucu;

i. Düzenlenen Alevi Çalıştay'ına Ö.Ş.nin davet edilmesine karşı çıktığını, bir basın mensubu ve siyasetçi olarak düşüncesini açıkladığını, kendisi gibi davacının da siyasi bir aktör olduğunu, söylemlerinde davacı ile birlikte çalıştay düzenleyenleri de eleştirdiğini, dolayısıyla bu söylemlere davacının daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiğini belirtmiştir.

ii. Davacının söz konusu olaylar nedeniyle daha önce tutuklandığını ve uzun süren yargılamalar sonunda delil yetersizliğinden beraat ettiğini, davacı hakkında Maraş olaylarına katıldığına ve halkı tahrik ederek kanlı olayların yaşanmasına neden olduğuna dair yazılmış onlarca yayın ve tanık ifadesi olduğunu, bu nedenle de davacı hakkında kamuoyunda bir değer yargısı oluştuğunu ifade etmiştir.

iii. Yargıtay HGK'nın aynı konuda farklı içtihatları bulunduğunu, derece mahkemelerince itirazlarının değerlendirmeye alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, düşünce açıklaması nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm edildiğini iddia ederek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

32. Bakanlık görüşünde; siyasilerin, üst düzey bürokratlar ile kamuya mal olmuş kişilerin diğer insanlara nazaran ağır eleştirilere daha fazla katlanmak zorunda olduğu ancak eleştirinin kırıcı, şok edici ya da rahatsız edici olsa bile hakaret boyutuna varmaması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca başvurucunun bahse konu açıklamasında davacıyı kastettiğinin anlaşıldığı, başvurucu tarafından sarf edilen sözlerin hiçbir tartışmaya katkı sunmadığı ve davacının kişilik hakkına saldırı niteliğinde olduğu, bu kapsamda da eleştiri hakkı kapsamında meşru görülmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Hükmedilen tazminat miktarının başvurucunun gelirine göre orantılı olduğunu da vurgulayan Bakanlık sonuç olarak başvurucu hakkında verilen kararın kanuni dayanağının olduğunu, müdahalenin ölçülülüğü, toplumsal bir ihtiyaca cevap verir nitelikte ve demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığı hususlarının ise Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

33. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında davacının bilim adamı, sosyolog veya Alevilik konusunda duyarlı bir milletvekili olmamasına rağmen bahse konu çalışmaya davet edilmesinin Alevilerin bu konuda kırgınlığını veya öfkesini gidermekten çok kendilerinin kanının akmasına neden olan kişilerin aklanıp ödüllendirildiği algısına yol açacağı uyarısını yaptığını ifade etmiştir. Başvurucu, söz konusu açıklamasında bu davetin tutarsızlığını eleştirerek bu konuda kamuoyunun dikkatini çekmeyi ve bilgilенmesini sağlamayı amaçladığını, bu ifadelerin kişilerin şeref ve itibarlarıyla doğrudan bir bağlantısı olmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

34. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar..."

"Bu hürriyetlerin kullanılması... başkalarının şöhret veya haklarının... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun ilk derece mahkemesinin Yüksek Mahkeme içtihatlarını dikkate almadığına ve itirazları yeterince değerlendirmedikğine yönelik şikâyetlerinin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

37. Başvurucunun bir siyasetçiye yönelik sözleri nedeniyle manevi tazminat ödemesine karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Yukarıda anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

40. 6098 sayılı Kanun'un 49. ve 58. maddelerinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

41. Müdahalenin *başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

(i) İfade Özgürlüğünün Demokratik Toplumdaki Önemi ve Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Kavramı

42. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörüle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun*, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın [GK]*, B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

43. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72; *AYM*, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51).

(ii) Başkalarının Şöhret veya Haklarının Korunması

44. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (*İlhan Cihaner (2)*, § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (*Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; *Adnan Oktar (3)*, B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; *Bekir Coşkun*, § 45; *Önder Balıkçı*, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

(iii) İfade Özgürlüğü ile Şeref ve İtibarın Korunması Hakkı Arasında Adil Denge

45. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında, başvurunun müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvurunun ifadeleri nedeniyle davacının müdahale edilen şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir dengeyi gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (*Nilgün Halloran*, § 27; *İlhan Cihaner (2)*, § 49). Bu, soyut bir değerlendirme değildir.

46. Somut başvuruya bağlantılı olarak çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için ifadelerin türünün ve olgusal temele dayalı olup olmadığının, kim tarafından dile getirildiğinin, hedef alınan kişinin kim olduğunun, ünlülük derecesinin ve ilgili kişinin önceki davranışlarının, basının sıkı denetiminde olup olmadığının, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığının, başvuruya konu ifadelerin konusunun, yayımlanma şartlarının, bu ifadelerin yayınında kamu yararı bulunup bulunmadığının, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığının, toplumsal ilginin varlığının ve konunun güncel olup olmadığının, başvuru tarafından dile getirilen düşüncelere cevap verilmesi olanağının bulunup bulunmadığının ve ifadelerin hedef aldığı kişilerin hayatı üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi gerekir (*Nilgün Halloran*, § 44; *Ergün Poyraz (2)*, § 56; *Kadir Sağdıç [GK]*, B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66; *İlhan Cihaner (2)*, §§ 66-73). Bunun için başvuru tarafından söylenen sözlerin yapılan konuşmanın tamamı ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerekir (*Nilgün Halloran*, § 52; *Önder Balıkçı*, § 45).

47. Söz konusu değerlendirmelerde derece mahkemelerinin belirli bir takdir yetkisi bulunmaktadır ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi, bir *kısıtlamanın* ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususuna karar vermede yetki sahibi olan iç hukuktaki son mercidir (*Sinan Baran*, B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 37).

48. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken derece mahkemelerinin yerini almak değildir fakat söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir. Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu olan müdahalenin *gözetilen meşru amaçla orantılı* olup olmadığını ve bunu haklı göstermek için ulusal makamlar tarafından ortaya konan gerekçelerin *ilgili ve yeterli* görünüp görünmediğini tespit edebilmek amacıyla söz konusu müdahaleyi davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (*Sinan Baran*, § 38).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Somut olayda başvurucu, daha önce Maraş olaylarında birtakım suçlar işlediği gerekçesiyle yargılanmış ve beraat etmiş olan Ö.Ş.'nin Alevi Çalıştay'ına davet edilmesi hakkındaki görüşünün kendisine sorulması üzerine "*Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğunu*" belirterek "*Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar?*" şeklinde bir beyanda bulunmuştur. Başvurucunun beyanları önce bir gazetede daha sonra da internet mecrasında yer almıştır. Sözlerin tahkir içerdiğini ileri süren davacı Ö.Ş., başvurucu aleyhine manevi tazminat davası açmış ve yapılan yargılamaya sonucunda başvurucunun Ö.Ş.'ye 2.500 TL manevi tazminat ödemesine karar verilmiştir.

50. Somut olayda ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulabilmesi için gözönüne alınması gereken hususlardan biri başvuruya konu ifadelerin türü ve olgusal temele dayalı olup olmadığıdır. Gerçekten de dava konusu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesi önemlidir. Bu noktada maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayırma gidilmelidir (*Meral Özata Özgürol*, B. No: 2015/2326, 26/12/2018, § 46). Maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırla tutulmalıdır (*Kadir Sağdıç*, § 57; *İlhan Cihaner (2)*, § 64). Ancak bir açıklamanın tamamen değer yargısından oluşması durumunda bile müdahalenin orantılılığı ihtilafı açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmemesine göre tespit edilmelidir. Çünkü somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (*Cem Mermut*, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48).

51. Başvurucunun kullandığı ifadelere bakıldığında Maraş olaylarına (bkz. § 10) bir atıfta bulunduğu, ifadelerinin geçmişte yaşanan bazı maddi olgulara dayandığı anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucu "*Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğunu*" belirterek "*Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar?*" şeklinde bir ifade de bulunmuştur. Ö.Ş. ise başvurucunun ifadesinde bahsettiği Maraş olayları sırasında işlediği iddia olunan ve içinde patlayıcı madde kullanma suçu da olan birtakım suçlar nedeniyle soruşturma geçirmiş, hakkında kamu davası açılmış ve tutuklanmış ancak delil yetersizliği nedeniyle beraat etmiştir (bkz. § 13).

52. Dolayısıyla başvurucunun bahse konu ifadelerinin olgusal temeli olarak dayanak alındığı soruşturma ve yargılama, başvuruya konu olayların meydana geldiği tarihten yaklaşık 30 yıl öncesine dayanmaktadır. Anayasa Mahkemesi mevcut davanın koşullarında uzunca bir zaman önce yaşanan, çok sayıda insanın öldüğü ve yaralandığı, başta Aleviler olmak üzere toplum üzerinde derin izler bırakan olaylarla ilgili olarak Ö.Ş.'nin sırf bazı suçlardan yargılanmış olmasının bakında söylenen "*Alevileri katleden anlayış*" ve

"ellerinde Alevi kamı olan" ifadelerini destekleyecek yeterli bir olgusal temeli otomatik olarak sağladığı kanaatinde değildir. Bu sebeple davanın diğer koşullarına da eğilmek gerekir.

53. Somut olayda değerlendirilmesi gereken ikinci husus, başvuru konusundaki ifadelerin konusu ve yayımlanma şartları ile düşüncelerin açıklanmasında kamu yararı, toplumsal ilgi veya güncellik bulunup bulunmadığıdır. Başvuruya konu ifadeler, Ö.Ş.'nin söz konusu çalışmaya davetinin hemen ardından yapılmış olup bu bakımdan *Maraş olaylarının güncelliğini koruduğu* hususunda bir şüphe bulunmamaktadır. Başvurucunun tazminat ödemesine neden olan ifadeleri, o dönemde Devlet Bakanlığınca düzenlenen Alevi çalışmaları ve bu çalışmalara Ö.Ş.'nin davet edilmesi bağlamında Maraş olaylarından ve bu dönemlerin şartlarından bağımsız değerlendirilemez (*Nilgün Halloran*, § 52; *Önder Balıkcı*, § 45). Bu kapsamda gerek o tarihlere Hükümetin Alevi açılımı kapsamında düzenlediği Alevi çalışmalarının gerekse Ö.Ş.'nin davet edilmesi sonucu ülkenin birçok kesiminde tartışmaya açılan (bkz. § 14), gündemi oldukça meşgul eden Maraş olaylarının toplumun ilgisini çeken bir konu olduğu ve söz konusu davetin tartışmaya açılmasında kamu yararı olduğu da tartışmasızdır. Nitekim o dönem Hükümet de meseledeki baskın kamu yararının varlığını gerekçe göstererek bahse konu Alevi çalışmalarını düzenlemiş ve toplumsal travmaları uzun süre devam eden olayları tartışmaya açmıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi davacıya karşı söylendiği konusunda tereddüt bulunmayan ve onun "*Alevileri katleden anlayış*"a sahip olduğu, "*ellerinde Alevi kamı*" bulunduğu sözlerinin devam etmekte olan kamusal tartışmaya bir katkı sunacağı konusunda ikna olmamıştır.

54. Bundan başka başvuru; davaya konu ifadeleri aynı zamanda bu çalışmaların düzenleyen ve Ö.Ş.'yi davet edenlere de bir eleştiri olarak dile getirdiğini (benzer yönde değerlendirme içeren Yargıtay HGK kararı için bkz. § 28), böylelikle bu davetin kurulmanın amacına uygun olmadığını belirtmek ve bu yanlışın düzeltilmesini sağlayarak kamuyu bilgilendirmek istediğini ifade etmiştir. Nitekim başvuruya konu sözlerin yer aldığı habere bir bütün olarak bakıldığında çok sayıda kişinin davacı Ö.Ş.'nin çalışmaya davet edilmesi lehine ve aleyhine görüş açıkladığı görülmektedir. Özellikle Aleviler Ö.Ş.'nin çalışmaya davet edilmesini sert biçimde eleştirmiş, bazıları bunun Alevilere hakaret anlamına geldiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte başvuru konusundaki iddia ettiği gibi ihtilafli sözlerin Ö.Ş.'yi davet edenlere eleştiri olarak kabul edilebilecek yönleri bulunduğu varsayılsa bile sözlerin asıl hedefinin Ö.Ş. olduğu ve ona yönelik ağır isnatlar içerdiği açıktır.

55. Başvuruya konu olayda bir tarafta farklı dönemlerde milletvekili olarak seçilmiş, ayrıca kültür ve devlet bakanlığı görevlerini yürütmüş olan ve hâlen bir gazetede köşe yazarlığı yapan başvuru, diğer tarafta ise yine bir dönem milletvekilliği, daha sonra 2008 yılına kadar da BBP'nin genel başkan yardımcılığı görevini yürütmüş ve uzun dönem aktif siyaset hayatına devam etmiş olan Ö.Ş. bulunmaktadır. Her iki isim de geçmişte politik arenada oldukça aktif ve üst düzey bir konuma sahip olmuştur. Anayasa Mahkemesi siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamusal yetki kullanan görevlilerin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katılmak durumunda olduklarını ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu her zaman vurgulamıştır (siyasetçilerle ilgili olarak bkz. *Ergün Poyraz (2)*, § 58; kamusal yetki kullanan görevlilerle ilgili olarak bkz. *Nilgün Halloran*, § 45; tanınan bir Cumhuriyet başsavcısı ile ilgili olarak bkz. *İlhan Cihaner (2)*, § 82; tanınan ve siyasete hazırlanan bir kamu görevlisi ile ilgili olarak bkz. *Önder Balıkcı*, § 42).

56. Bununla birlikte başvuru konusundaki sözlerinin bir siyasetçi olarak hareket eden davacının somut bazı tutum veya sözlerine yönelik bir eleştiri olduğu da oldukça şüphelidir.

Başvuruya konu sözlerle otuz yıl önce yaşanan bir katliamın sorumluluğu davacıya açıkça yüklenmekte; davacı "katil", "eli kanlı" gibi açıkça indirgeyici bir dille ve ağır bir şekilde suçlanmaktadır. Bu nedenle davacının kendisine yönelik yukarıda ayrıntılı biçimde değerlendirilen özellikleri haiz eleştirilere sade insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiği değerlendirilmemiştir.

57. Tarafların konuları ile bağlantılı bir başka önemli nokta ise kendileri hakkında dile getirilen ifadelere cevap verme olanaklarının varlığıdır. Önemli büyüklükte bir toplum kesimince takip edilen bir siyasetçi olan davacının kamuoyuna görüşlerini iletmek konusunda son derece geniş olanaklara sahip olduğu tartışmasızdır. Nitekim başvuruya konu ifadelerin yer aldığı gazete haberinde de davacının söz konusu tepkiler hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir (bkz. § 17). Daha hafif suçlamalar veya eleştiri olarak kabul edilebilecek değerlendirmeler hakkında cevap verebilmesi, aleyhinde isnatta bulunulan kişilerin zedelenen itibarlarını bir ölçüde onarabilir. Ancak somut olayda olduğu gibi isnat ağırlaşıkça kişilerin hayatları üzerinde etkisi de hiç kuşkusuz artacaktır.

58. Üstelik başvuru adli bir ceza gibi ağır bir ceza ile cezalandırılmamış; dava tarihi itibarıyla yaklaşık iki asgari ücret toplamı kadar bir miktara denk gelen, başvuru ekonomik durumuna uygun ve hafif kabul edilebilecek bir tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Sonuç olarak *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca* karşılık gelmesi ve *orantılı* olması nedeniyle demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilen müdahale için derece mahkemelerinin ileri sürdüğü gerekçelerin *ilgili ve yeterli* olduğu kabul edilmiştir.

59. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ bu görüşü katılmamışlardır.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiası

60. Başvurucu, yargılamanın yedi yıl devam ettiği gerekçesiyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

b. Değerlendirme

61. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici 2. maddeye göre Anayasa Mahkemesine yapılan ve münhasıran bu maddenin yürürlüğe girdiği 31/7/2018 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla ilgili bireysel başvuruların Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenerek karara bağlanması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesi *Ferat Yüksel* (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-36) kararında Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönünden inceleyerek Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan

başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varmış; başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle başvurunun kabul edilemezliğine karar vermiştir.

62. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

63. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerekir.

2. Bağımsız ve Tarafsız Bir Mahkemede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

64. Başvurucu; Mahkemenin ret ve direnme kararlarını bozan Yargıtay HGK ve dairelerindeki bazı hâkimlerin Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasına ilişkin soruşturmalarda görevlerinden alındığını, bu kişilerin aldıkları kararla tazminat ödemeye mahkûm edildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

65. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (3), 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (*Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20*).

66. Somut olayda başvuruya konu yargılamayı yapan mahkemenin bağımsızlığını ve tarafsızlığını ihlal eden hususlara ya da kendisine isnat edilen ve derece mahkemesince sabit görülen fiilleri, bu fiillere dayanılarak yapılan işlemlerin sıhhatini etkilediğine ilişkin somut ve hukuken kabul edilebilir herhangi bir açıklama başvuru tarafından yapılmamıştır. Bu itibarla başvuru, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ile özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Dolayısıyla başvuru tarafından ileri sürülen bu iddianın temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,**

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. Bağımsız ve tarafsız bir mahkemede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, M. Emin KUZ ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/3/2021 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Siyasetçi ve köşe yazarı olan başvurunun daha önce milletvekilliği yapmış olan bir kişi hakkında kullandığı ifadelerden dolayı tazminata mahkûm edilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine yönelik iddiası Mahkememiz çoğunluğu tarafından kabul edilmemiştir.

2. Ulusal yayın yapan bir gazetenin 15/12/2009 tarihli nüshasında yayımlanan bir haberde 17/12/2009 tarihinde yapılacak olan ve "Alevi Çalıştayı" (Çalıştay) olarak adlandırılan toplantıya 19-26/12/1978 tarihleri arasında Kahramanmaraş'ta yaşanan olaylara karıştığı iddiasıyla yargılanmış olan bir siyasetçinin de davet edilmesine yönelik tepkilere yer verilmiştir. Haberde söz konusu davetle ilgili olarak başvurunun "*Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğumu*" belirterek, "*Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar?*" diye sorduğu aktarılmıştır.

3. Başvuru aleyhine açılan tazminat davasında ilk derece mahkemesi davacının söz konusu olaylar nedeniyle yargılandığı gerçeğinin gözardı edilmemesi gerektiği, davalının konuya ilişkin olarak kişisel yorumda bulunduğu ve davacının isminden bahsetmediği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bu karar Yargıtay 4. Hukuk Dairesi tarafından kesinleşmiş mahkeme kararlarıyla beraat eden davacı hakkında kullanılan ifadelerin kişilik haklarını ihlal ettiği gerekçesiyle bozulmuştur.

4. İlk derece mahkemesinin direnme kararı üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK), ifade özgürlüğü ile siyasetin kişilik hakları arasında dengeleme yapılırken tercihin daha çok ifade özgürlüğünden yana kullanılması gerektiğini, buna karşılık somut olayda üzerine atılı suçlardan beraat eden ve bir dönem siyaset yapmış olsa da artık siyasetçi olmayan davacıya yönelik ifadelerin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu değerlendirmek suretiyle kararı bozmuştur (§§ 16-22).

5. Öncelikle belirtmek gerekir ki, bir kişinin yargılama sonunda beraat etmiş ve kararın kesinleşmiş olması meselenin ceza yargılamasındaki süreç yönünden sonuçlanması anlamına gelir. Ancak bu durum özellikle toplumsal ve siyasi boyutu olan konularla ilgili olarak kamusal alanda tartışmanın devam etmesine, olayla ilgili değerlendirmeler yapılmasına, görüş ve düşüncelerin ifade edilmesine engel değildir. Nitekim gazetelerin üçüncü sayfalarında veya televizyonların haber bültenlerinde hemen her gün mağdurların ya da yakınlarının, olayla doğrudan ilgili bulunmayan üçüncü kişilerin hatta toplumun her kesiminden insanların olayları kendi hakış açılarından değerlendirmelerine ve beraat eden kişilere yönelik suçlayıcı ifadelerde bulduklarına dair haberlere rastlamak mümkündür.

6. Bu noktada elbette suçlayıcı ifade bulunanların kamu gücü kullanan kişiler olup olmadığı kişilerin masumiyet karinesi bakımından önemlidir. Bu bağlamda hatırlamak gerekir ki masumiyet karinesi kamu otoritelerinin yargılanan ya da yargılanıp beraat eden kişileri suçluymuş gibi göstermekten kaçınmalarını gerektirmektedir. Bunun dışında, kamu gücü kullanmayan kişilerin yaptıkları açıklamalar masumiyet karinesi kapsamında değil, ilgili kişinin şeref ve itibar hakkı kapsamında değerlendirilmektedir (bu konuda yakın tarihli bir karar için bkz. *Özlem Dalkıran* [GK], B. No: 2017/35203, 21/1/2021, § 128).

7. Başvurucunun dava konusu açıklamayı yaptığı tarihte kamu gücü kullanan bir konumda olmaması nedeniyle somut başvuruda yapılması gereken başvurucunun ifade özgürlüğüyle davacının şeref ve itibar hakkının tüm boyutlarıyla tartılması ve hakkaniyete uygun bir sonuca ulaşılmasıdır. Bu yapılırken cezalandırılan ifadenin olgusal temellerinin bulunup bulunmadığı, kamusal tartışmaya katkı yapıp yapmadığı ve muhatabın söylenenlere cevap verme imkânına sahip olup olmadığı gibi birçok unsurun birlikte dikkate alınması gerekmektedir.

8. Bu bağlamda ilk olarak başvurucunun tazminata konu değerlendirmeleri ve kullandığı sözler geçmişte yaşanmış bazı olaylara dayanmaktadır. Nitekim çoğunluk kararında da belirtildiği üzere açıklamanın bağlamını oluşturan Kahramanmaraş olaylarında 150'ye yakın insan hayatını kaybetmiş, yüzlerce ev ve işyeri yakılmış, uzun süren yargılamalar sonunda 22 kişi idam, 7 kişi müebbet hapis, 321 kişi de 1 ila 24 yıl arasında hapis cezasına çarptırılmıştır. Çalıştay'a davet edilen davacı da bu olaylar nedeniyle yargılanmış ve yapılan yargılama sonunda mahkûmiyetine yeter nitelikte delil elde edilemediğinden hakkında beraat kararı verilmiş, bu karar Askeri Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir (bkz. §§ 10, 13).

9. Diğer yandan Çalıştay'a davet edilen siyasetçiyle ilgili değerlendirmelerin yıllardır devam edegelen bir kamusal tartışma kapsamında olduğu açıktır. Kahramanmaraş olayları da bu tartışmanın önemli bir konusunu oluşturmaktadır. Kuşkusuz etnik ve mezhepsel boyutu olan meselelerin tartışılması noktasında başta siyasetçiler olmak üzere toplumun her kesiminin sorumlu ve duyarlı davranması gerekir. Toplumsal fay hatlarını harekete geçirecek ve çatışmaya yol açabilecek nitelikteki beyanlardan kaçınılmalıdır.

10. Bu anlamda bir görüşü ifade ederken kullanılan üslup bazen sarf edilen sözden daha önemli hale gelebilmektedir. Bu sebeple "*Ben olsaydım böyle ifade etmezdim*" kalıbını günlük hayatta sıkça kullanırız. Bu durum bireysel başvuruya konu somut olay bakımından da geçerlidir. Bu anlamda dava konusu olan sözlerin kırıcı ve rahatsız edici olduğu açıktır.

11. Bununla birlikte ifade özgürlüğü, ifadenin kendisi kadar kullanılan araçları ve üslubu da korumaktadır. Kuşkusuz kullanılan sözlerin ve üslubun yanlış bulunması ve eleştirilmesi de ifade özgürlüğü kapsamındadır. Ancak tasvip etmediğimiz söz ve üsluptan dolayı kişilere yaptırım uygulanmasını istemek demokratik toplumların temeli olan çoğulculuğu yok edebilir.

12. Demokrasinin temel özelliklerinden biri en hassas ve yakıcı toplumsal meselelerin bile karşılıklı konuşularak ve şiddeti dışlayan yöntemlerle çözülmesine imkân sağlamasıdır. Anayasa Mahkemesinin kararlarında vurgulandığı üzere farklı düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, bu yönde başkalarını ikna etme çabaları ve buna ilişkin çabaların hoşgörülle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir (AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, § 112).

13. Bu sebeple yasaklamalar ve yaptırımlarla belli konuların tartışılmasını engellemek, demokrasinin varlık şartı olan toplumsal ve siyasal çoğulculuğu zedeler. Bu yönüyle ifade özgürlüğü çoğulcu demokrasinin olmazsa olmaz unsurudur. İfadenin özgür olmadığı yerde insanların oldukları gibi görünmeleri, gördükleri gibi olduklarında da kendileri olarak kalmaları zordur.

14. Hiç kuşkusuz diğer birçok kamusal özgürlük gibi ifade özgürlüğünün kullanılması da belli ölçüde başkalarını rahatsız edebilir. Ancak ifade özgürlüğü sadece hoş giden veya rahatsız etmeyen görüşler için değil, devleti veya toplumun bir kesimini sarsan, rahatsız ve şoke eden düşünceler için de geçerlidir (*Handyside/Birleşik Krallık*, B.No: 5493/72, 7/12/1976, § 49; *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 36; AYM, E.2017/162, K.2018/100, 17/10/2018, §109).

15. İfade özgürlüğünün bu boyutu siyasi tartışmalar söz konusu olduğunda daha önemli hale gelmektedir. *Alevi Çalıştay* olarak adlandırılan toplantılara davet edilen kişilerin siyasi kimliklerinin tartışma konusu yapılması anlaşılabilir bir durumdur. Nitekim sadece başvuru değil, birçok siyasi de davacının toplantılara davet edilmesine tepki göstermiş, bunun üzerine toplantıyı organize edenler kendilerini savunmuş, hatta ilgili devlet bakanı daveti kendisinin yapmadığını ve söz konusu kişinin Çalıştay'a çağrılmayacağını söylemiştir (§ 14).

16. Anayasa Mahkemesi kararlarında sıklıkla vurgulandığı gibi siyasetçilere yönelik eleştirinin sınırları çok daha geniştir. Gördükleri işlev nedeniyle siyasetçiler diğer kişilere göre kendilerine yapılan eleştirilere karşı daha hoşgörülü olmak durumundadır. Bu durum, onların şeref ve itibarının daha az önemli olmasından değil yaptıkları işin kamusal niteliğinden kaynaklanmaktadır (bkz. *Ergün Poyraz (2)* [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 58). Dolayısıyla siyasetle iştigal edenlerin kamusal boyutu olan bir tartışma esnasında kendilerine yönelik ifadelere daha fazla hoşgörü göstermesi, mahkemelerin de bu durumu dikkate alması ifade özgürlüğünün korunması bakımından hayati öneme sahiptir.

17. Somut olayda tarafların her ikisi de siyasetçidir. Davacı Türkiye Büyük Millet Meclisinde 19. Dönem milletvekili olarak görev yapmış, akabinde de 2008 yılına kadar bir siyasi partinin genel başkan yardımcılığı görevini yürütmüş ve uzun dönem aktif siyaset hayatına devam etmiştir. Dolayısıyla, çoğunluk kararında da belirtildiği üzere siyasetçilere, bu bağlamda davacıya yönelik eleştirilerin sınırlarının çok daha geniş olduğu açıktır (§ 55).

18. Buna karşılık çoğunluğa göre başvuru, “*bir siyasetçi olarak hareket eden davacının somut tutum veya sözlerine yönelik bir eleştiri olduğu da oldukça şüpheli*” olan sözleriyle otuz yıl önce yaşanan bir katliamın sorumluluğunu davacıya yüklediği ve onu “*açıkça indirgeyici bir dille ve ağır bir şekilde*” suçladığı için, davacının “*eleştirilere sade insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiği*” söylenemez (§ 56).

19. Bu yaklaşımı, Anayasa Mahkemesinin siyasetçilere yönelik eleştirilerin alanının geniş olduğu şeklindeki yerleşik içtihadıyla bağdaştırılması mümkün değildir. Daha önemlisi bunun gibi somut olayın ve aktörlerin şartları göz ardı edilerek benimsenen kategorik yaklaşımlar ifade özgürlüğünün alanını öngörülemez şekilde daraltabilir. Halbuki cevaplanması gereken soru uzunca bir süre Türkiye'nin önde gelen siyasi figürlerinden biri olan davacının “*indirgeyici*” ve “*ağır*” bile olsa başvuruya konu sözleri katlanması gerekip gerekmediğidir. Hiç kuşkusuz “*indirgeyici*” ve “*ağır*” sözler de ifade özgürlüğü kapsamındadır.

20. Öte yandan siyasetçilerin kendilerine yönelik iddia, itham ve eleştirileri cevaplama konusunda, başkalarına nazaran çok daha avantajlı konumda oldukları da bilinmektedir. Bu kapsamda, siyasetçilerin kamusal konularda kendileriyle ilgili ifadeler karşısında başka yollar mevcutken, özellikle de bunlara cevap vermek ve cevaplarını kamuoyuna duyurmak bakımından son derece elverişli imkânlarla sahipken yargıya

başvuruları ve bunun sonunda da yaptırımların uygulanması ifade özgürlüğünü kullananlar üzerinde ciddi bir caydırıcı etki doğuracaktır.

21. Somut olayda çoğunluk tarafından da kabul edildiği üzere “*önemli bir toplum kesimince takip edilen bir siyasetçi olan davacının kamuoyuna görüşlerini iletmek konusunda son derece geniş olanaklara sahip olduğu*”, nitekim bu imkânların kullanıldığı, hatta başvuru sözlerinin yayımlandığı haberde davacının da konuyla ilgili görüşlerine yer verildiği tartışmasızdır. Ancak çoğunluğa göre bu imkân “*hafif suçlamalar veya eleştiri olarak kabul edilebilecek değerlendirmeler*” söz konusu olduğunda kişilerin zedelenen itibarını onarma noktasında bir ölçüde etkili olabilir, ancak somut olaydaki gibi “*isnat ağırlaşıkça*” etkisini kaybedecektir (§ 57).

22. Bu görüşte de katılmak mümkün değildir. Siyasetçiler kendilerine yönelik isnat ya da eleştiri ne kadar ağır olursa olsun aynı araçlarla kendilerini savunma ve eleştirilere cevap verme imkânına sahiptirler. Yukarıda ifade edildiği gibi, tazminat davasına ve dolayısıyla bireysel başvuruya konu bir sözün “*indirgeyici*” veya “*ağır*” olduğu için davacının cevap verme imkânına sahip olmasının bir önemi olmadığını ifade etmek, siyasi ifade özgürlüğünün alanının olabildiğince geniş olması gerektiği yönündeki temel bir argümanı da işlevsiz hale getirecektir. Başka bir ifadeyle bireysel başvuruya konu herhangi bir söz “*indirgeyici*” veya “*ağır*” olduğunda, bunun eleştirilere cevap verme imkânına sahip olan bir siyasetçiye yönelik olmasının bir anlamı olmayacaktır. Böyle bir yaklaşımın benimsenmesi siyasi ifade özgürlüğü konusunda tabir yerindeyse “*kaşıkla verilenin kepçeyle alınması*” anlamına gelecektir.

23. Diğer yandan mahkemelerin ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında dengeleme yaparken konuya bir bütün olarak bakmaları, aynı konu etrafında yaşanan tartışmaları ve bunlara ilişkin yargısal kararları da dikkate almaları beklenir. Somut olayda Yargıtay HGK, başvuru davacının ismini zikretmediği ve esasen eleştirilerinin davacıdan ziyade kendisini davet edenleri eleştirmeye yönelik olduğu şeklindeki açıklamalarını dikkate almamıştır.

24. Halbuki Yargıtay HGK bu karardan yaklaşık altı ay önce aynı olayla ilgili aynı davacı hakkında verdiği bir başka kararda bu hususa gerekçesinde yer vermek suretiyle tazminat talebini reddetmiştir. Başvurucunun sözlerine benzer şekilde, aynı siyasetçinin Çalıştay’a daveti üzerine söylenen “*Hüseyin ile Yezit’i bir araya getiriyorlar*” şeklindeki sözlerin “*davacının kişiliğini hedef almaktan ziyade böyle bir davetli listesi hazırlayanlara yönelik sitem*” olarak anlaşılması gerektiğini belirten Yargıtay HGK, “*davalının ifadelerine müdahale edilmesi[nin] demokratik bir toplumda gerekli bir zorunluluk olmadığı*” sonucuna ulaşmıştır (Yargıtay HGK, E. 2013/4-1131, K. 2014/809, 22/10/2014).

25. Eldeki başvuruya konu davada ise başvuru sözlerinin düzenleyenlere yönelik olduğu yönündeki iddiası, dava konusu sözlerin olgusal temellerinin olup olmadığı, kamusal boyutu olan bir tartışma bağlamında kullanılıp kullanılmadığı ve tarafların siyasi konumu gibi hususlar derece mahkemeleri tarafından yeterince değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla başvuru sözlerinde ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda zorunlu olduğu, ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulduğu söylenemez.

26. Son olarak bir kez daha vurgulamak gerekir ki, yukarıda belirttiğimiz gibi (§ 10), başvuru sözleri kırıcı ve rahatsız edici olmakla birlikte ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmelidir. Gerek davacıya gerekse toplantıyı organize edenlere yönelik bu sözlerin cezalandırılmasını, Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüyle bağdaştırmak mümkün değildir.

27. Açıklanan nedenlerle başvuru sözlerinin ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini düşündüğümden çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru tarihi itibarıyla bir günlük gazete köşe yazarı olan başvuru çeşitli dönemlerde milletvekilliği ve bakanlık yapmıştır.

2. Daha önce Maraş olaylarıyla ilgili davada birtakım suçlar işlediği gerekçesiyle yargılanıp, beraat eden bir siyasetçi olan Ö.Ş.nin Alevi Çalıştayına davet edilmesi hakkındaki görüşünün sorulması üzerine başvuru "Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğunu" belirterek "Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar?" şeklinde bir beyanda bulunmuştur. Bu beyanlar önce bir gazetede daha sonra da internet ortamında yer almıştır. Sözlerin tahkir içerdiğini ileri süren davacı Ö.Ş. başvuru aleyhine manevi tazminat davası açmış ve yapılan yargılama sonucunda başvuru Ö.Ş.ye 2.500 TL manevi tazminat ödemesine karar verilmiştir.

3. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde hüküm altına alınan kanunlar tarafından öngörülmeye, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının tespiti gerekir.

4. Anayasa'nın 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

5. Mahkememizin yerleşik içtihadına göre ifade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelmektedir. Bu nedenle de düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal bir öneme sahiptir (Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

6. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, § 51).

7. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2), § 44).

8. Somut olayımızda, başvurunun müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvurunun ifadeleri nedeniyle davacının müdahale edilen şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup, kurulmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse çatışan iki hak arasında nasıl bir dengeleme yapılacağı önümüzdeki temel sorundur.

9. İfade özgürlüğünün diğer bir hakla çatıştığı durumlarda dengeleme sağlanabilmesi için Mahkememizce birtakım ölçütler geliştirilmiştir. Bu bağlamda; ifadelerin türünün ve olgusal temele dayalı olup olmadığının, kim tarafından dile getirildiğinin, hedef alınan kişinin kim olduğunun, ünlülük derecesinin ve ilgili kişinin önceki davranışlarının, basın sıkı denetiminde olup olmadığının, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığının, başvuruya konu ifadelerin konusunun, yayımlanma şartlarının, bu ifadelerin yayınında kamu yararı bulunup bulunmadığının, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığının, toplumsal ilginin varlığının ve konunun güncel olup olmadığının, başvuru tarafından dile getirilen düşüncelere cevap verilmesi olanağının bulunup bulunmadığının ve ifadelerin hedef aldığı kişilerin hayatı üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 44; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66). Bunun için başvuru tarafından söylenen sözlerin yapılan konuşmanın tamamı ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde incelenmesi zaruridir (Nilgün Halloran, § 52).

10. Başvuruya konu ifadelerin türüne ve olgusal temele dayalı olup olmadığına baktığımızda bir değer yargısından ziyade geçmişte Maraş'ta yaşanan olaylarla ilgili bazı maddi olgulara dayandığı görülmektedir. Başvurucu, "Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğunu" belirterek "Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar?" şeklinde bir beyanda bulunmuştur. Bu ifadeler çalıştaya Ö.Ş.nin davet edilmesi bağlamında dile getirilmiştir. Ö.Ş. Maraş olayları nedeniyle tutuklanmış, yargılanmış ve delil yetersizliği gerekçesiyle beraat etmiştir. Dolayısıyla başvurunun sarf ettiği ifadeler bir değer yargısına değil olgusal bir temele dayanmaktadır. Bu ifadelerin, muhatap alınan kişi üzerinde rahatsızlık yarattığı, rencide edici, saldırgan, kırıcı ve ağır nitelikler taşıdığı bir gerçek olmakla birlikte yukarıda açıklamalar ışığında nedensiz ve soyut bir saldırı ve hakaret olarak görülmesi de doğru değildir.

11. Başvurunun ifadelerinin konusu ve yayımlanma şartları ile düşüncelerin açıklanmasında kamu yararı, toplumsal ilgi veya güncellik bulunmaktadır zira başvuruya konu ifadeler, Ö.Ş.nin söz konusu çalıştaya davetinin hemen sonrasında söylenmiştir. "Alevi Açılımı" kapsamında düzenlenen çalıştaylara Maraş olaylarından dolayı yargılanan Ö.Ş.nin davet edilmesinin tartışılmasında kamu yararı olduğu açıktır.

12. Çatışan haklar arasındaki dengelemede tartışmanın tarafların kim olduğu da önemlidir. Her iki isim de milletvekilliği yapmış, başvuru bakanlık görevlerinde de bulunmuş, davalı ise toplumda belli bir karşılığı olan bir siyasi partinin genel başkan yardımcılığı görevini yürütmüştür. Seçmenlerini temsil eden, onların taleplerini, endişelerini, düşüncelerini politik alana aktaran ve çıkarlarını savunan seçilmiş kimseler için ifade özgürlüğünün özellikle değerli olduğu açıktır.

13. Anayasa Mahkemesi, siyasetçilerin, kamuoyunca tanınan kişilerin ve kamusal yetki kullanan görevlilerin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katılmak durumunda olduklarını ve bunlara yönelik eleştirinin sınırlarının çok daha geniş olduğunu kararlarında vurgulamaktadır. Dava konusu başvuru, kamuoyunca tanınan kişiler olan

siyasetçiler arasında geçtiği için eleştiri sınırları, sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında daha geniştir (Nihat Zeybekçi, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 38). Bu sebeple davacının kendisine yönelik eleştirilere sade insanlara göre daha fazla hoşgörülle yaklaşması beklenir.

14. Derece mahkemeleri başvuruya konu yazının yayımlanmasının davacının hayatında önemli bir etkiye, değişime neden olup olmadığı konusunda bir değerlendirmede bulunmamışlardır. Benzer şekilde ilgili mahkeme kararlarında başvuruçunun Alevi çalıştay bağlamında sarf ettiği ifadelerin kamusal yarara ilişkin bir tartışmaya katkı yapılıp yapılmadığı da incelenmemiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli nitelikler taşıması zorunludur.

15. Maraş olayları gibi durumlara ilişkin tartışmalarda ve değerlendirmelerde yargı organları önlerine gelen uyumsuzlukları hukuki olarak sonlandırabilirler ama mahkemeler toplumsal, siyasi ve tarihi tartışmaların nihai olarak karara bağlanacağı merciler olarak görülmemelidir. Bu, mahkemelerin görevi olmadığı gibi kurumsal kapasiteleri de böyle bir işlevin yerine getirilmesine imkân tanımaz. Önümüzdeki olay bağlamında değerlendirmede bulunmak gerekirse hakkında beraat kararı verilmiş kişilerle ilgili olarak suçlayıcı, itham edici, ağır ve eleştirel ifadelerde bulunma konusunda bireyler, toplumsal kesimler, siyasetçiler ve basın için kategorik bir yasak söz konusu olamaz.

16. Cumhuriyet tarihimizin en trajik ve en karanlık anlarından biri olan Maraş olayları toplumsal ve siyasal hafızada özellikle de Alevi yurttaşların kolektif hafızasında önemli bir yere sahiptir. Alevi yurttaşlar üzerinde günümüze kadar süregelen travmatik etkiler yaratan Maraş olaylarının nedenleri, failleri, mağdurları ve sonuçları üzerinde kamuoyunda yapılan tartışmaların yargı kararları gerekçe gösterilerek engellenmesi, hukuki yaptırım tehdidinde maruz bırakılması demokratik toplum düzeni açısından olmazsa olmaz bir zorunluluk taşımamaktadır. Toplumlar geçmişlerinde yaşanan acı ve karanlık olaylardan ancak tartışarak, araştırarak dersler çıkarabilir ve bu sayede benzer olayların tekrarlanmasının önüne geçebilirler. Elbette ilgili konu hakkındaki farklı görüşlerin, anlaşmazlıkların demokratik bir çerçeve içinde karşılıklı hoşgörü ve saygı içerisinde medeni bir tarzda tartışılması, ifade edilmesi arzu edilir olmakla birlikte bu her zaman mümkün olmayabilir. Maraş olayları gibi konularda tartışma yapılırken zaman zaman duygular, yaşanan acılar sert, ağır ve kırıcı bir üsluba neden olabilir. Bu durum, somut olayımızda olduğu gibi kamuoyunda belli siyasi görüşlerin temsilcileri olarak bilinen iki siyasetçi arasında gerçekleştiğinde üslubun sertliği ve kırıcılığı kaçınılmaz olabilmektedir.

17. Kaldı ki, başvuruçunun, davaya konu ifadeleri sadece Ö.Ş.ye değil aynı zamanda bu çalışmaları düzenleyen ve Ö.Ş.yi davet edenlere yöneltilen bir eleştiri olarak görülmelidir. Başvuruçunun, davetin kurulmasının amacına uygun olmadığını belirtmek ve bu yanlış düzeltilmesini sağlayarak kamuyu bilgilendirmek istediğine dikkat çekmiştir. Nitekim başvuruya konu sözlerin yer aldığı habere bir bütün olarak bakıldığında çok sayıda kişinin davacı Ö.Ş.nin çalışmaya davet edilmesi lehine ve aleyhine görüş açıkladığı görülmektedir.

18. İlk derece mahkemesi ve Yargıtay davaya konu ifadelerin türünü, konusunu, etkilerini, olgusal temele dayalı olup olmadığını, tarafların konumunu, ifadenin yayımlandığı dönemin şartlarını veya kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini tam olarak değerlendirmemişlerdir. Bu nedenle, başvuruçunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulamamıştır. Sonuç itibarıyla, derece mahkemelerinin ileri sürdüğü gerekçelerin başvuruçunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğunu kabul etmek mümkün olmadığından başvuruçunun tazminat ödemeye mahkûm edilmesinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmediği kanaatine varılmıştır.

19. Yukarıda belirttiğim nedenlerle başvuruçunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği düşüncesiyle çoğunluk kararına katılmadım.

Başvuru Numarası : 2017/29735

Karar Tarihi : 17/3/2021

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Siyasetçi ve yazar olan başvurucu, bir kişi hakkında kullandığı bazı ifadeleri nedeniyle tazminat ödemeye mahkûm edilmesi sonucu ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Çoğunluk kararında ifade özgürlüğüne ilişkin olarak başvuru kabul edilebilir bulunduktan sonra, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Başvuruya konu olay gerçekleştiğinde Birgün gazetesinde köşe yazarlığı yapmakta olan başvurucu 17., 18., 19., 20., 25. ve 26. dönem milletvekilliği genel seçimlerinde Mersin milletvekili olarak seçilmiş; 49., 50. ve 52. hükümetlerde ise kültür ve devlet bakanlığı görevlerinde bulunmuştur.

3. Hükümetin başlattığı ve kamuoyunda "Alevi açılımı" olarak bilinen süreçte 15/12/2009 tarihli Milliyet gazetesinde Ö.Ş.'nin Alevi Çalıştay'ına davet edilmesi konusunu ele alan ve bazı siyasetçilerin, sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin ve başvurucunun görüşünün alındığı "[Ş.] Krizi" başlıklı haberde başvurucu "Maraş'ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğunu" belirterek, "Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar" sorusunu sormuştur.

4. Ö.Ş. ise Maraş olayları nedeniyle yargılandığı davada beraat etmesinden bahisle bu haberden yaklaşık bir yıl sonra 13/12/2010 tarihinde haberde geçen ifadeler nedeniyle kişilik haklarının zedelendiğini ileri sürerek başvurucu aleyhine Ankara 14. Asliye Hukuk Mahkemesinde manevi tazminat davası açmıştır.

5. İlk derece mahkemesince davanın reddine karar verilmesi üzerine yapılan temyiz başvurusunda Yargıtay 4. Hukuk Dairesi bozma kararı vermiş, ilk derece mahkemesinin direnmesi üzerine temyizden başvuruyu inceleyen Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca oyçokluğuyla direnme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Yaşanan sürecin en sonunda ise başvurucu ilk derece mahkemesince 2.500 TL manevi tazminata mahkum edilmiş olup karar onanarak kesinleşmiştir.

6. Anayasa Mahkemesi çoğunluğunca başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edilmediğine hükmedilirken şu gerekçeye yer verilmiştir:

"Başvuruya konu sözlerle açıkça, 30 yıl önce yaşanan bir katliamın sorumluluğu davacıya yüklenmekte, davacı "katil", "eli kanlı" gibi açıkça indirgeyici bir dille ve ağır bir şekilde suçlanmaktadır. Bu nedenle davacının kendisine yönelik yukarıda ayrıntılı biçimde değerlendirilen özellikleri haiz eleştirilere sade insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermesi gerektiği değerlendirilmemiştir.

Tarafların konuları ile bağlantılı bir başka önemli nokta ise kendileri hakkında dile getirilen ifadelere cevap verme olanaklarının varlığıdır. Önemli büyüklükte bir toplum kesimince takip edilen bir siyasetçi olan davacının kamuoyuna görüşlerini iletmek konusunda son derece geniş olanaklara sahip olduğu tartışmasızdır. Nitekim başvuruya konu ifadelerin yer aldığı gazete haberinde de davacının söz konusu tepkiler hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir (bkz. § 17). Daha hafif suçlamalar veya eleştiri olarak kabul edilebilecek

değerlendirmeler hakkında cevap verebilmesi, aleyhinde isnatta bulunulan kişilerin zedelenen itibarlarını bir ölçüde onarabilir. Ancak somut olayda olduğu gibi isnat ağırlaştırıkça kişilerin hayatları üzerinde etkisi de hiç kuşkusuz artacaktır.

Üstelik başvuru adli bir ceza gibi ağır bir ceza ile cezalandırılmamış; dava tarihi itibarıyla yaklaşık iki asgari ücret toplamı kadar bir miktara denk gelen, başvuru ekonomik durumuna uygun ve hafif kabul edilebilecek tazminat ödemeye mahkum edilmiştir. Sonuç olarak zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmesi ve orantılı olması nedeniyle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilen müdahale için derece mahkemelerinin ileri sürdüğü gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu kabul edilmiştir” (§§ 56-58).

7. Öncelikle ifade etmek gerekir ki bireysel başvuruya konu ifadelerde bahsi geçen “Maraş olayları” ve bunun gibi bazı sorunlu alanlar farklı toplumsal kesimlerce aşırı hassas konular arasında yer almaktadır. Toplumdaki bu hassasiyeti de dikkate alarak ifade etmek gerekir ki bahse konu olaylar dahil olmak üzere toplumdaki bu biçimdeki hassas /sorunlu konuların değişik kesim ve kişilerce oldukça farklı biçimde yorumlanıp değerlendirilmesi mümkündür. Bu sorunlu konularda farklı değerlendirme ve eleştirilerin yapılabilmesi için ise öncelikle ifade hürriyetinin tesisi şarttır.

8. Demokratik bir toplumda ifade hürriyeti tam da bu biçimdeki toplumun sorunlu alanlarına ilişkin çok farklı görüşlerin özgürce açıklanmasına imkan sağlaması sayesinde gerçek işlevine ulaşabilir. Zira toplumda karşılaşılan sorunlara ilişkin farklı görüşteki insanların kendi zihinsel melekесinin ürünü olan düşünce ve kanaatlerini özgürce ortaya koyması durumunda ancak sorunların çözümüne ve herkesin hep birlikte barış içinde bir arada yaşamasına imkan sağlanabilir. Bu nedenle ifade hürriyeti, şiddete bulaşma, başkalarının kişilik haklarına saldırıda bulunma, küfür, nefreti körükleme ve benzeri hiçbir zaman ifade hürriyetinin korumasından faydalanamayacak açıklamalar şeklinde olmadığı sürece başkalarını rahatsız edici nitelikte olsa da anayasal korumadan yararlanmak durumundadır.

9. Bireysel başvuruya konu olayda başvuru ile ilgili olarak Ö. Ş. hakkında kullanılan ve manevi tazminata konu edilen açıklamalar “Maraş’ta Alevileri katleden bir anlayışın çalıştayda olmasına karşı olduğumu” ve “Ellerinde Alevi kanı olanlar nasıl katlettiklerini mi anlatacaklar” ifadeleridir.

10. Muhatabı açısından oldukça rahatsız edici nitelikte olan bu biçimdeki ifadeler dolayısıyla başvuru manevi tazminata mahkum edilmesinin muhatabın şeref ve itibarını koruma bakımından meşru bir amacının olduğu ifade edilmelidir. Ancak özellikle kamusal bir sorunla ilgili olarak o dönemde gündemi yoğun biçimde meşgul eden bir konuda gerçekleşen bu biçimdeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk boyutunun değerlendirilmesi ayrıca önem kazanmaktadır.

11. Bu ifadelerin değerlendirilmesi sürecinde özellikle başvuru manevi tazminata mahkum edilmesinin muhatabı olan Ö. Ş.’nin şeref ve itibar hakkının korunması arasındaki dengenin sağlıklı biçimde tesis edilebilmesi için öncelikle bahse konu ifadelerin bağlamı ve olgusal temelinin bulunup bulunmadığına bakmak gerekmektedir. Bu ifadelerin gazetede yer aldığı zaman diliminin Hükümetin “Alevi açılımı” olarak da ifade edilen bir süreçte olduğu hususu burada göz önünde tutulmalıdır. Öte yandan yine bu ifadelerin Ö.Ş.’nin Alevi çalıştaylarının 17/12/2009 tarihli son oturumuna davet edilmesi üzerine başvurucuya bu konu ile ilgili sorulan soru üzerine verdiği cevapta yer aldığı dikkate alınmalıdır.

12. Bahse konu Maraş olayları esnasındaki pozisyonu ile ilgili olarak Ö.Ş. hakkında aralarında patlayıcı madde kullanmak suçunun da bulunduğu çeşitli suçlardan soruşturma yürütülmüş, tutuklama kararı verilmiş, kamu davası açılmış ve yapılan yargılama sonunda mahkûmiyetine yeter nitelikte delil elde edilemediğinden hareketle beraat kararı verilmiş olduğu hususu da (§ 13) başvuru konusu ifadelerin bağlamının ortaya konulması bağlamında önem arz etmektedir.

13. 19/12/1978 tarihinde başlayıp yedi gün süren olaylar boyunca 150 civarında vatandaşın öldüğü ve birçok ev ve işyerinin yakılıp tahrip edildiği, olayların fevkalade elim sonuçlara yol açtığı bilinmektedir. Bu olaylar dolayısıyla suç failleri ile ilgili gerçekleştirilen yargılamaların da uzun bir süre devam ettiği ve yirmi yıldan fazla süren yargılamalar sonucunda 22 kişinin idam, 7 kişinin müebbet hapis, 321 kişinin de 1 ila 24 yıl arasında hapis cezası almış olduğu ifade edilmektedir (Bkz.: § 10).

14. Dolayısıyla bu elim olayların konuşulduğu, değerlendirildiği zaman dilimlerinde bu biçimdeki olaylara karıştığı iddiasıyla yargılanan kişiler hakkında bu kişiler beraat etmiş olsalar da yaşanan olaylardan hareketle bu olayların konuşulduğu, değerlendirildiği bağlamda bazı ağır eleştiri olarak görülebilecek değerlendirmeler yapılabilmektedir. Bu bağlamda bu biçimdeki ağır eleştirilerin olgusal bir temele dayalı biçimde ifade edildiği ve kişilik haklarına açık bir saldırı niteliği taşımadığı sürece demokratik bir toplumda ifade özgürlüğünün korumasından faydalanması gerekmektedir.

15. Elbette ki bu biçimdeki elim olaylara karıştığı iddiasıyla yargılanıp beraat eden kişi aleyhine sarf edilen bireysel başvuruya konu ifadeler çok ağır eleştiri şeklinde olup muhatabı açısından rahatsız edici niteliktedirler. Bununla birlikte başvurunun yapmış olduğu açıklamaların bir olgusal temele dayalı olduğu bireysel başvuru incelemesinde göz ardı edilmemelidir.

16. Dolayısıyla tekraren ifade etmek gerekirse bireysel başvuruya konu ifadelerin, geçmişte yaşanan bu elim olaylara karıştığı iddiasıyla yargılanan ve yargılama sonucunda beraat eden bir kişiyle ilgili olarak, "Alevi açılımı" sürecinde gerçekleştirilen bir çalışmaya beraat eden bu kişinin davet edilmesi üzerine bu kişinin bu olaylarla ilgisini de kastederek yapılan açıklamalar olduğu hususu burada dikkate alınmalıdır. Bu yönü ile bakıldığında bahse konu ifadelerin Hükümetin başlattığı "Alevi açılımı" bağlamındaki son çalışmaya Ö. Ş.'nin davet edilmesi üzerine yapılmış olduğu hususu göze çarpmaktadır.¹

¹ Esasında yine davacısının aynı, davalısının ise farklı olduğu benzer bir davada bahse konu çalışmaya davet edilmesi üzerine davacı Ö.Ş.'nin davalının 15/12/2009 tarihli Akşam gazetesinde yer alan bir haberde "Hüseyin ile Yezit'i bir araya getiriyorlar" şeklinde bir ifade sarf etmesi bağlamında açılan manevi tazminat davasında ilk derece mahkemesince verilen direnme kararı üzerine Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, ilk derece mahkemesi kararını onadığı karar gerekçesinde benzer değerlendirmelerle dava konusu ifadeyi ifade hürriyeti kapsamında gören şu değerlendirmede bulunmuştur:

"Davalı, Alevi sorunlarının tartışıldığı bir çalışmaya bir dönem hakkında kamu davası açılan davacının çağrılmasını tarihsel süreç içinde yer alan bir karakter ile eleştirmiştir. Dava konusu ifadelerin davacının kişiliğini hedef almaktan ziyade, böyle bir davetli listesi hazırlayanlara yönelik sitem şeklinde anlaşılması gerekli olup, ifade özgürlüğü hakkını kısıtlama ihtiyacının gerekliliğinin ikna edici bir biçimde ortaya konulması imkanı bulunmamaktadır.

Bu nedenle, Daire bozma kararının davacının şöhret ve haklarının korunması meşru amacını izlediği konusunda da bir tereddüt bulunmamakta ise de, davalının ifadelerine müdahale edilmesi demokratik bir toplumda gerekli bir zorunluluk olmadığı kabul edilmiştir." Bkz.: (Yargıtay HGK, E.2013/4-1131, K.2014/809, 22/10/2014).

17. Bu açıklamaların konunun güncelliğini sürdürdüğü bir aşamada yapıldığı görülmektedir. Öte yandan Türkiye'deki "Alevi açılımı" gibi esasında fevkalade önemli ve zor bir sürecin yürütüldüğü bir zaman diliminde çok farklı düzeyde ve kapsamda gerçekleştirilen birçok çalıştayda oldukça farklı boyutları ele alınan konu ile ilgili olarak geçmişte yaşanmış olan elim bir olayla ilgili olarak bazı değerlendirmelerin yapılmış olması da demokratik bir toplumda olağan karşılanmalıdır.

18. Bu bağlamda Maraş olayları ile ilgili olarak sanık sıfatıyla yargılanıp beraat kararı ile aklanan bir kişi hakkında başvurucunun yapmış olduğu ve somut bireysel başvuruya konu eleştiriler ağır eleştiri olarak görülebilir. Bununla birlikte Maraş olayları denildiğinde adı akla gelenlerden birisi olarak Ö. Ş. ile ilgili bu biçimdeki ağır ifadelerin kullanılmasının bir kesimce bu tür toplumsal travmaların tartışılması esnasında konunun güncelliği bağlamında ifade edilen düşünce açıklamaları olarak görülüp buna yönelik bir tezahür şeklinde kabul de normal karşılanmalıdır. Zira Hükümetin başlattığı "Alevi açılımı" sürecinde aynı zamanda Maraş olaylarının konuşulması ve bu bağlamda da neticede beraat etmiş olsa da olaylarda sıklıkla adı geçen bir kişiyle ilgili olarak sert eleştirilerin yapılmasının kamu yararıyla ilgili olmadığını söyleyebilmek zordur. Bu biçimdeki hassas konuların konuşulup müzakere edildiği süreçlerde farklı kesimlerce sert ve rahatsız edici eleştirilerin yapılması esnasında bu tür süreçlerin doğasının bir gereğidir.

19. İşte tam da bu noktada hem bu şekildeki sert ifadeleri kullananların hem de kendileri hakkında bu tür ifadeler sarf edilenlerin toplumsal ve siyasal konumlarına ve bu sert ifadelere karşı cevap verme imkanına sahip olup olmadıklarını da bireysel başvuruya konu ihlal iddiasının değerlendirilmesi sürecinde dikkate almak gerekir.

20. Bireysel başvuruya konu sözleri ifade ettiği için aleyhinde manevi tazminata hükmedilen başvurucu siyasetçi kimliği bulunan, geçmişte milletvekilliği ve bakanlık görevlerinde bulunmuş ve bir gazetede köşe yazarlığı yapan birisidir. Hakkında ifadeler sarf edilen Ö. Ş. de geçmişte milletvekilliği yapmış olup aynı zamanda bir siyasi partinin genel başkan yardımcılığı görevinde bulunmuştur. Dolayısıyla her iki taraf da siyasi kişiliği olan ve önemli görevlerde bulunmuş kişilerdir.

21. Dolayısıyla siyasetçi kimliği ile tanınan kişilere yönelik yapılan değerlendirme ve eleştirilerde kullanılan dil ve üslubun diğer kişilere nazaran daha farklı olması anlaşılabilir bir durumdur. Demokratik bir toplumda siyasetçi kimliği ile ön plana çıkan kişilerin eleştiriyeye katılma eşiği daha farklı düzeyde olması gerektiğinden bu bağlamda bu kişilere yönelik eleştiri marjının daha yüksek düzeyde tutulması da normal karşılanmalıdır.

22. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında da bireysel başvuruya konu olayların halka mal olmuş kişiler olarak hareket eden siyaset adamları arasında geçtiği durumlarda kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sıradan bir kimse ile karşılaştırıldığında daha geniş olduğu, bu tür eleştirilerin siyaset adamları için oyunun kurallarının bir parçası olduğunun akılda tutulması gerektiği, olayın tarafları olan siyasetçilerin diğer insanlara nazaran kabul edilebilir eleştiri düzeyinin çok daha yüksek olduğu, bu kişilerin sıradan insanlara göre daha fazla hoşgörü göstermeleri gerektiği benimsenmektedir (Bkz.: Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 61; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 38).

23. Öte yandan bireysel başvuruya konu ihlal iddiasını değerlendirirken kendisi aleyhinde kullanılan ifadelerle ilgili kişinin cevap verme imkanının bulunup bulunmadığı ve bu imkanı kullanıp kullanmadığı da önem arz etmektedir. Bu bağlamda eski bir milletvekili ve bir siyasi parti genel başkan yardımcılığı yapan Ö. Ş.'nin her zaman farklı düzeydeki iletişim araçları aracılığıyla hakkındaki bu sert ve ağır eleştirilere cevap verebilecek imkanları kullanabilmesi mümkündür.

24. Zira siyasetçi yönü olan başvurucuların siyasi konumları gereği yazılı ve görsel basına ulaşması bu konumda bulunmayan insanlara nazaran çok daha kolaydır ve itibarını zedelediğini düşündüğü ifadelerle karşı kendisini savunma imkânı bulunmaktadır. (Bkz.: Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 39).

25. Nitekim hakkındaki sarf edilen iddiaların yer aldığı Milliyet gazetesinin 15/12/2009 tarihli nüshasındaki haberde Ö. Ş. bu iddialara cevap verme imkanını kullanmıştır. Bahse konu iddialara karşı Ö. Ş.'nin cevabı aynı haberde şu şekilde yer almıştır:

"Milliyet'e konuşan [Ş.] ise toplantıda Maraş dışındaki konulara da değineceğini ifade ederek 'Cemveleri konusunda net bir şey söyleyemem ama uzman arkadaşlarla görüşeceğim' dedi. Kürt açılımı gibi hamleleri anlamlı bulmadığını belirten [Ş.], Alevi çalıştayının bu konulardan önce başladığını anımsattı. Kendisinin gelmesi halinde çalışmaya katılmayacaklarını açıklayan Genç ve Sağlar'la aynı dönemde TBMM'de bir arada olduğunu ifade eden [Ş.], 'Onların biraz tabana dön[ü]k mesaj vermeye çalıştığını düşünüyorum' dedi." (§ 17).

26. Burada ayrıca aleyhinde ağır ifadeler kullanılan Ö.Ş.'nin Maraş olayları ile ilgili gerçekleştirilen yargılamada beraat etmiş olması hususunun dikkate alınıp alınmaması bağlamında da değerlendirme yapmak gerekir. Öncelikle Ö.Ş.'nin ceza davasından beraat etmiş olması nedeniyle hakkında yine de bu biçimde ağır ifadeler kullanılarak kendisinin kişilik haklarına saldırıda bulunduğu şeklindeki iddiasının masumiyet karinesi ile doğrudan ilgisinin olmadığını belirtmek gerekir.

27. Zira adil yargılamanın bir unsuru olan masumiyet karinesinin iki yönü bulunmakta olup, bunlar kişilere değil devlete ve kamu görevlilerine karşı bazı yükümlülükleri devreye sokmaktadır. Güvencenin ilk yönü ceza yargılamasını yürüten mahkeme ve tüm idari ve adli makamların işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılmaktadır. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirmektedir. (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, §§ 39-40). Dolayısıyla buradaki konuyu masumiyet karinesi ile bir bağlantısının olmadığı açıktır.

28. Bununla birlikte yargılandığı davada beraat eden bir kişi hakkında yargılandığı davaya konu olaylarla ilgili bu biçimde eleştirilerin yapılması yolunun kapatılması durumunda kamuoyunda toplumsal /siyasal hayatta fevkalade derin izler bırakan bu tür olayların sonraki zamanlarda artık tartışılması imkanı ortadan kalkabilecektir. Gerçekten bu biçimde bir yaklaşımın kabulü durumunda ise tam da bu şekilde verilen bir yargı kararına

binaen toplumsal /siyasal sorunların tartışılması imkanı devre dışı kalacaktır. Böyle bir durumda ise fevkalade derin ve gerilimli tarihsel geçmişi olan toplumsal ve siyasal sorunlar bağlamında ifade hürriyeti aracılığıyla çözüm aranması imkanı kullanılamaz hale gelecektir.

29. Elbette ki beraat eden bir kişi hakkında başvurunun kullandığı şekilde ağır eleştirilerin yapılması rahatsız edici bir nitelik taşımaktadır. Ancak bu süreçte kullanılan dil ve üslubun özellikle sorunun tarafınca belirlendiği dikkate alındığında bu tür bünyesinde toplumsal gerilim barındıran konularda hassas ve daha dikkatli bir dil kullanılması arzu edilse bile bireysel başvuru incelemesinde tarafların kullandığı dilin açık biçimde şeref ve itibara saldırı niteliğinde olmadığı ve ifade hürriyetine katkı sağladığı ölçüde demokratik bir toplumda hukuki korumadan faydalanmasına imkan sağlanması önem arz etmektedir.

30. Sonuç olarak her ne kadar başvurunun Ö.Ş. hakkında kullandığı ifadeler özellikle Maraş olayları ile ilgili yargılamada beraat ettiği hususu da göz önünde bulundurulduğunda rahatsız edici nitelikte iseler de, gerek şeref ve itibar hakkına saldırı niteliğinde olmadıkları ve gerekse de olgusal temeli olan bir konuyla ilgili olması, Türkiye'nin önemli bir sorunu ile ilgili başlatılan bir süreçte yeniden gündeme gelen bir konudaki kamusal tartışmalarla ilgili olması, muhatabının da buna cevap verebilecek bir konumda olması ve cevap verme imkanını aynı haberde kullanması hususları da dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında, bu ifadelerin Anayasa'nın 26. maddesindeki ifade hürriyetinden faydalanacak kapsamda kabul edilmeleri gerekir.

31. Yukarıda belirtilen nedenlerle, başvurunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade hürriyetinin ihlal edildiği kanaatinde olduğumuzdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyoruz.

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Başvuru Numarası : 2017/29735

Karar Tarihi : 17/3/2021

KARŞIOY GEREKÇESİ

Başvurucunun bazı temel haklarının ihlal edildiğine ilişkin olarak yaptığı başvuruda ifade hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının kabul edilebilir, bunun dışındaki iddialarının kabul edilemez olduğuna oybirliğiyle; Anayasanın 26. maddesinde teminat altına alınan ifade hürriyetinin ihlal edilmediğine ise oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Çoğunluğun buna ilişkin kararının gerekçesinde; başvurucunun dava konusu ifadelerinin olgusal temeli olarak ileri sürülen soruşturma ve yargılamanın yaklaşık otuz yıl öncesine dayandığı, davacının çok sayıda insanın öldüğü ve yaralandığı, toplumda derin izler bırakan olaylarla ilgili bazı suçlardan yargılanmış olmasının -somut olayın şartlarında- hakkında söylenen sözleri destekleyecek yeterli olgusal temeli sağlamadığı, ayrıca hâlen toplumun ilgisini çeken ve güncelliğini koruyan bir konuda düzenlenen toplantılara davetin tartışmaya açılmasında kamu yararı bulunsa da, başvurucunun ifadelerinin devam eden kamusal tartışmaya katkı sunacak nitelikte olmadığı ve davacıyı davet edenlerden çok davacıya yönelik ağır isnatlar içerdiği ifade edilerek derece mahkemelerinin tazminata hükmederken belirttiği gerekçelerin ilgili ve yeterli olduğu ve başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

Kararlarımızda da birçok defa vurgulandığı üzere ifade hürriyeti, kişinin düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelmekte; çoğunluğa muhalif olanlar da dahil olmak üzere düşünceye paydaş sağlanması, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörülle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gerekleri arasında kabul edilmektedir.

Mutlak bir hak olmayan ve sınırları bulunan ifade hürriyetinin sınırlandırma sebeplerinden biri de Anayasanın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre başkalarının şöhret ve haklarının korunmasıdır. Yani ifade hürriyetini kullananların, Anayasanın 17. maddesinin birinci fıkrasında teminat altına alınan temel hakkın bir parçasını oluşturan şeref ve itibarın korunması sorumluluğuna uyması gerekir.

Bu kapsamda yapılan başvurularda, başvurucunun müdahale edilen ifade hürriyeti ile başvurucunun ifadelerinden dolayı şeref ve itibarının ihlal edildiğini ileri süren kişilerin bu haklarının korunması arasında adil bir dengeyi gözetilip gözetilmediği değerlendirilmekte ve bu değerlendirmede kararın gerekçesinde belirtilen kriterler gözönünde bulundurularak bir sonuca varılmaktadır (§§ 45-48).

Somut olayda başvurucunun ifade hürriyeti ile açtığı tazminat davası kabul edilen kişinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulabilmesi için gözönünde bulundurulması gereken hususlardan biri de söz konusu ifadelerin türü ve olgusal temelinin bulunup bulunmadığıdır.

Kararda da belirtildiği üzere, bir çalışmaya davet edilen kişilerden biri hakkında başvurucunun görüşünün sorulması üzerine kullandığı ifadelerin değer yargısından çok geçmişte yaşanan bazı olay ve olgulara dayandığı, nitekim bu kişinin anılan olaylar sırasında işlediği iddia edilen bazı suçlar sebebiyle soruşturma geçirerek tutuklandığı ve açılan kamu davasında yargılanarak beraat ettiği anlaşılmaktadır.

Dolayısıyla somut olayda başvuruçunun mezkûr ifadelerinin olgusal bir temelini bulunduğu kabul edilmelidir. Mahkememizce verilen kararlarda da, kişiler hakkında daha önce açılmış olan davalarla ilgili olarak değer yargısı ifade eden görüş açıklamalarının olgusal temelini bulunduğu kabul edilmektedir. Mahkeme kararlarına konu olan olaylara ilişkin olarak ilgililer ağır sözler söyleyebilmekte, meselâ beraat kararı verilen davalarda özellikle mağdur yakınları ile basın-yayın organları tarafından, katillerin serbest bırakıldığı veya suçluların cezalandırılmadığı yönünde açıklamalar yapılabilmekte ve haberlere yer verilebilmektedir.

Kuşkusuz kesinleşmiş mahkeme kararları hukukî olarak bir ihtilafı sona erdireseler de, aynı uyumsuzluğun kişisel ve toplumsal olarak tartışılmasına engel olamazlar. Aksinin kabulü, örneğin yukarıdaki paragrafta belirtilen durumlarda -beraat eden kişilerin dava açmaları hâlinde- mağdurların anne ve babaları ile diğer yakınlarının da tazminata mahkûm edilmelerini gerektirir.

Başvuruçunun ifadelerinin kışkırtıcı, kaba, rahatsız edici ve kırıncı nitelikte olduğu söylenebilirse de, ifade hürriyeti söz konusu olduğunda başvuruçunun yerine geçerek nasıl bir dil kullanılacağını veya kamuoyunu ilgilendiren bir tartışmada nasıl eleştiride bulunulacağını belirlemenin yargı mercilerinin görevi olmadığını, mahkemelerin bu tür davalardaki rolünün -AİHM'in de açıkladığı gibi- ifadeler ne kadar sert olursa olsun, davalının görüşünü açıklarken hangi üslubu benimsemesi gerektiğini belirtmeyi kapsamadığını (*Kılıçdaroğlu/Türkiye*, B. No: 16558/18, 27/10/2020, § 64) ve mahkemelerin hiçbir şekilde üslubuna ve içeriğine katılmadığı sözlerin de ifade hürriyeti kapsamında kalabileceğini vurgulamak gerekir. Ayrıca söz konusu açıklamaların ifade hürriyeti kapsamında kalıp kalmadığı değerlendirilirken doğru veya rahatsız edici olup olmadıkları da belirleyici değildir.

Diğer taraftan, somut olayda abartılı, kışkırtıcı ve incitici bir dil kullanan başvuruçunun sözlerinin, yukarıdaki paragraflarda yapılan açıklamalar ışığında, olgusal olarak doğru olmasa bile tümüyle sebepsiz olduğu da söylenemez. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) da aynı davete ilişkin olarak başka bir davalı tarafından sarfedilen sözler sebebiyle açılan dava sonucunda, dava konusu sözleri olgusal bağlamında ve olayın bütünlüğü içinde değerlendirmiş; bu sözlerin davacının kişiliğini hedef almaktan ziyade davetli listesini hazırlayanlara yönelik bir sitem şeklinde anlaşılması gerektiğine ve davalı hakkındaki kararlar ifade hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığına karar vermiştir (HGK'nun 22/10/2014 tarihli ve E.2013/4-1131, K. 2014/809 sayılı kararı).

Yine ilke kararlarımıza göre başvuruçunun ifadelerinin konusu ve dile getirildiği şartlar ile bunların açıklanmasında kamu yararı, toplumsal ilgi ve güncellik bulunup bulunmadığı değerlendirildiğinde, söz konusu açıklamaların çalıştay davetinin hemen ardından yapıldığı, bu bakımdan konunun güncelliğini koruduğu, toplumun ilgisini çektiği ve tartışılmasında kamu yararının bulunduğu bir dönemde gerçekleştiği görülmektedir.

İncelenen başvuruya konu yargı kararlarında ise, yukarıda belirtilen hususlar dikkate alınarak başvuruçunun ifadelerinin söz konusu çalıştayla ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı değerlendirilmemiştir.

Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için, tartışmanın taraflarının kimler olduğu da önem taşımakta; ifade hürriyetine yapılan müdahale, başvuru gibi birkaç defa milletvekili seçilen ve bu sıfatıyla seçmenlerini temsil eden, onların düşüncelerini siyaset alanına aktaran ve menfaatlerini savunan kişilere yönelik ise daha sıkı bir denetimi gerektirmektedir.

Tarafların konuları bakımından önemli olan başka bir husus ise, ilgili kişilerin dile getirilen görüşlere ve kullanılan ifadelere cevap verme imkânlarının bulunup bulunmadığıdır.

Mahkememizin çok sayıda kararında -AİHM içtihadı da gözönünde bulundurularak- siyasetçilerin ve kamuoyunda tanınan kişilerin diğer kişilere göre daha fazla eleştiriye katılmak durumunda oldukları ve bunlara yönelik eleştiri sınırlarının daha geniş olduğu vurgulanırken, bu kişilerin yerine getirdikleri fonksiyonların daha geniş bir kamuoyu denetimini gerektirmesi yanında dile getirilen iddialara cevap verme konusunda diğer kişilere nazaran daha geniş imkânlarla sahip oldukları da gözönünde bulundurulmaktadır.

Somut olayda, başvuru gibi siyasetçi olan ve milletvekilliği yanında partisinde yöneticilik yapan davacı, anılan çalışmaya davet edilmesi konusunda yapılan yorumlara ve yayınlanan haberlere defalarca cevap verebilmiş ve başvuruya konu ifadelerin yer aldığı gazete haberi de dahil olmak üzere bu sözlere ve tepkilere cevapları ile görüşlerini ifade etme imkânını bulmuştur.

Sonuç olarak, başvuru konusu yargı kararlarında davaya konu ifadelerin türü, konusu, etkileri, olgusal temele dayanıp dayanmadığı, tarafların konumu, o dönemin şartları, sözlerin güncel ve kamusal bir tartışma ekseninde söylenip söylenmediği ve davacının bunlara cevap verme imkânı bulup bulamadığı yeterince değerlendirilmemiş ve başvurunun ifade hürriyeti ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir dengenin kurulduğunu gösteren ilgili ve yeterli gerekçelere yer verilmemiştir.

Yukarıda açıklanan sebeplerle, başvurunun tazminat ödemesine hükmedilmesinin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve bundan dolayı ifade hürriyetine yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı, bu itibarla ihlal kararı verilmesi gerektiği düşüncesiyle, çoğunluğun aksi yöndeki kararına karşıyım.

Üye
M. Emin KUZ